

חינוך לחיים

פרשת במדבר

ואלה תולדות אהרן ומשה - ופירש": ונקראו תולדות משה, לפי שלמדן תורה. מלמד שכל המלמד את בן חבירו תורה, מעלה עליו הכתוב כאלו ילדו: ביום דבר ה' את משה - נעשו אלו התולדות שלו, שלמדן מה שלמד מפי הגבורה. דברי רש"י צריכים לעורר הערכה למלמדי תינוקות של בית רבן ולעבודתם, כי מלבד זכייתם להימנות עם 'מזכי הרבים' וללמד תורה ומוסר לילדי ישראל שלא טעמו טעם חטא, הם עוד זוכים להיות תמיד כמולידי בנים חדשים בעולם. שכל תלמיד שמקדמו לתורה או מלמדו תורה, הרי זה כאילו ילדו, וכמו שלידת כל ילד מביאה שמחה גדולה לאביו מולידו, כך מוטל עליו לשמוח בכל חניך שזוכה להתעלות על ידו. ואם כן צריכה שמחתו להיות כפולה ומכופלת כי אם לידת בן אחד בכל שנה מעוררת שמחה לאביו ולאמו, כל שכן מלמד שזוכה מידי שנה לכשני מנינים בנים ויותר.

ועל אף שהדברים יכולים להיאמר גם לשאר מרביצי תורה, מגידי שיעורים וראשי כוללים המסייעים בידי הוגי תורה להתעלות, מכל מקום זוכים מלמדי תשב"ר לתוספת זכות, שכן אמרו חז"ל בגמ' בשבת כא: וכן במש' באבות ד: 'הלומד ילד למה הוא דומה? לדיו כתוב על נייר חדש', כלומר, כמו שהכתב הכתוב על נייר חלק ברורים ומאירים היטב, כך גם מה שהקטן מקבל מפי רבו נחקקים היטב בדעתו, והיא תורה ברורה הנשרשת היטב בלבו, ונקראת 'גירסא דינקותא', ותורה זו נשארת עמו כל ימי חייו.

בנוסף הרי שנים אלו הם שנות החינוך העיקריים, כי אז מרגילים את הנערים בצעדיהם הראשונים, ואם מכוונים אותם אל הטוב בתחילת דרכם הרי זה יסוד לכל תהלוכות החיים, כי על אף שברבות הימים יצטרכו להתחזק בזיכור המידות, ואולי יצטרכו גם להרבה משפיעים שייכונו את דעתם ואת דרכם בתחום המידות, מכל מקום ה'הכשר' לקבל את כל החיזוקים האלו תלויים הרבה בחינוך שבתחילת דרכם, אם אז זוכים לצעוד בדרכי ישירים יכולים גם שאר המחנכים והמשפיעים למשוך את לבם הלאה, אולם אם מלכתחילה אינם זוכים להרגילם אל היושר, קשה מאוד לנווט אחר כך את דרכם ולהכשיר את מידותיהם הלאה. על כל פנים, כל פסיעה של חינוך בגיל הרך, היא זיכוי לכל החיים, כי כל מה שיזכה הנער להוסיף תורה ויראת שמים משך כל ימי חייו הם מכח החינוך שמקבל בתחילת דרכו.

וייתכן גם כן שכשיבוא המלמד לעולם העליון, יראה שגם כל התולדות שיבואו אחרי כל תלמיד שלמדו, יתייחסו אליו כבנים, כי גם החינוך של בני התלמידים ותלמידי התלמידים יהיו תלויים הרבה בחינוך שקיבלו התלמידים עצמם, כי אותו חינוך שקיבלו הם ימסרו הלאה לבניהם ולתלמידיהם, וגם אלו ימסרו את חינוכם הלאה, והרי זה כאדם המוליד בנים שכל הדורות מבניו והלאה נזקפין לזכותו.

יתר על כן! פעמים שזכותם בזה שהם מעמידים תלמידים היא יותר מזכותם על לידת הבנים בפועל, כי לידת הבנים תלויה גם בכוונות פרטיות שאינם תלויים במצווה, שהרי מלבד המצווה להוליד בנים יש לכל אחד רצון אישי לגדל משפחה ולהיות אב לבנים וסב לנכדים, לא כן המלמד שמעמיד תלמידים אין בתחום זה הנאה גשמית ונצחית, ואין בזה כי אם רצון טוב להעמיד תלמידים ולזכותם באורחות יושר, וזהו יותר זכות לאדם.

ולא רק מצד הכוונה מעולה המלמד מהמוליד, כי אם גם מצד המעשה, וכפי שרואים בחז"ל בב'מ לג. שהורו לבנו של ראובן שהינו גם תלמידו של שמעון להוקיר את שמעון רבו יותר מראובן אביו, וכלשונם: 'אבדת אביו ואבדת רבו, של רבו קודמת, שאביו הביאו לעולם הזה, ורבו שלמדו חכמה מביאו לחיי העולם הבא', כלומר, האב המוליד את הבן הוא רק אמצעי לתכליתו בעולם, ובודאי שאחר שיזכה הבן אל תכליתו ויכיר את בוראו ויעבוד אותו, יזקפו מצוותיו גם לטובת האב, שהרי בסופו של דבר הינו אמצעי לכל אלו המצוות, אולם כל עוד שלא היה מי שילמד את הבן תורה ויראה, הרי אין האב בטוח שעשה אמצעי לטוב, שהרי הבחירה ביד הבן, ורק זה המלמדו תורה ויראה, מלבד מה שהשלים פעולת האב והסיטה אל הטוב, הרי נעשה הוא ה'עיקר' המביאו אל תכליתו, שהרי הוא זה שהמשיכו בדברים ונתן לו להבין שטובתו האמיתית היא הבחירה בטוב.

אם יתבוננו מלמדי התשב"ר בכל זאת, יתעוררו מאוד להטיב עם תלמידיהם, וישקיעו בהם את מיטב כוחותיהם, כדי להעלותם על דרך הישרה והנכונה. וגם כשתלמידיו יתקשו בלימודיהם, יתבוננו המלמדים האין להרחיב את הדיבורים באופן שהדברים יתקבלו על דעת התלמידים. וכמו כן גם אם התלמידים לא יתנהגו כראוי, לא יתנו המלמדים לרגשותיהם לעשות את שלהם, מבלי להתבונן היטב האין עליהם להגיב באופן שיהיה זה לתועלת התלמידים, כי לפעמים כשתלמיד עושה איזה עוולה, מתעורר הרצון להוכיחו או להכותו כדי להכאיב את נפשו או גופו, כי המחשבה השטחית אומרת שאם ידע התלמיד שהנהגה שלילית כרוכה בכאב ישתדל להתנהג כראוי, אולם לפעמים אין זה 'חינוך', כי התלמיד לא יתחכם על ידי זה להבין חומרת מעשיו, ולא ימנע מתעלוליו רק מאימת רבו, ולכן כשהתלמיד הוא די נבון להבין את חומרת מעשיו, עדיף להסביר לו בניחותא כמה אָוילים הם הליכותיו, עד שמעצמו לא ירצה שוב לסור לתקלתו. ומעתה יהיה לרבו זכות בהליכותיו הישרים לאורך כל ימיו ושנותיו. וכאן גם המקום לעורר את התלמידים, שייבנו עד כמה עליהם להחשיב את המלמדים שלהם, הן בהוה והן בעבר, כי הרבה תורה ומידות טובות הם קונים אצלם, והרי בזה הם מביאים אותם לחיי עולם הבא, והם חשובים יותר מאביהם המולידים, ולכן מוטל עליהם להוקירם ולכבדם כראוי להם.

לע"נ אבי מורי ר' חיים ב"ר ישעיהו ז"ל

משה בירנבוים - birmoshe@gmail.com